

**Notitie financiële gevolgen corona-maatregelen voor OHW
t.b.v. bespreking met MT**

Aanleiding

De maatregelen in het kader van de corona-crisis treffen ook de OHW-sector. Herinneringscentra en musea zijn gesloten, de instellingen die cliënten ondersteunen, moeten dit nu op een andere manier doen en projecten en activiteiten kunnen vertraging oplopen of moeten op een andere manier worden uitgevoerd.

In de afgelopen periode is in overleg met (10)(2e), (10)(2e) en (10)(2e) en op basis van signalen uit het veld een inventarisatie gemaakt van de (financiële) gevolgen van de corona-maatregelen voor de OHW-sector. Daarbij moet worden aangetekend dat de volledige omvang van de gevolgen nog niet volledig duidelijk zijn. Dit hangt ook samen met hoe lang welke maatregelen van kracht blijven. Wel wordt langzaam maar zeker duidelijk dat de gevolgen langduriger zullen zijn dan aan het begin werd gehoopt.

Kader

In onderhavige notitie wordt op basis van de inventarisatie (opgehaalde knelpunten) een aantal oplossingsrichtingen geschetst voor de eerste periode. De langere termijn-impact wordt hier buiten beschouwing gelaten. Uiteraard is de notitie mede gebaseerd op de mail van de FA's van 9 april jongstleden. In de notitie wordt het volgende onderscheid gehanteerd:

1. Herinneringscentra en musea aangesloten bij SMH
2. Instellingssubsidies
3. Projectsubsidies
4. Subsidieregelingen.

Per onderdeel wordt gekeken naar de knelpunten en primair naar oplossingen binnen de bestaande kaders. Daarnaast worden voor onderdeel 1 (Herinneringscentra en musea) voorstellen gedaan voor mogelijk extra maatregelen (wanneer de nood hoog wordt) die uiteraard verder moeten worden uitgewerkt en afgestemd met o.a. WJZ en FEZ. Daarbij gaan we er vooralsnog van uit dat we geen extra middelen ter beschikking krijgen, maar de problemen binnen het financiële kader van de OHW-begroting zullen moeten oplossen. Hierbij speelt mee dat er ook nog een (langdurige) taakstelling ligt van ruim 7 ton.

Besispunten MT

1. Akkoord om aan de slag te gaan met de oplossingsrichtingen binnen de bestaande kaders.
2. Akkoord om de extra maatregelen nader te verkennen en verder uit te werken.
3. Akkoord om de tweede tranche van het Mondriaanfonds te laten starten in september 2020 (i.p.v. begin juli 2020).

Na dit akkoord zullen we uiteraard ook de staatssecretaris nader informeren.

1. Herinneringscentra en musea aangesloten bij SMH

De grootste zorgen liggen bij de sluiting van de herinneringscentra en de overige musea.

Daarbij is het volgende onderscheid van belang:

- De vijf Herinneringscentra (HC's), VWS verleent een instellingssubsidie.
- De 10 overige musea die aangesloten zijn bij SMH (naast de vier HC's). (bezoekersaantal > 20.000 en lid museumvereniging). NB Het Oranjehotel is nog geen lid van de SMH.
- De circa 25 geassocieerd deelnemers van SMH: dat zijn de kleinere 'oorlogsmusea', maar let op de Anne Frank Stichting is ook geassocieerd deelnemer.
- De overige oorlogsmusea (klein tot zeer klein: circa 30)

Betrokken 'financiers':

- VWS is inhoudelijk verantwoordelijk voor oorlogsgetroffenen en herinnering.
- VWS maakt onderscheid tussen HC's en oorlogsmusea. VWS ziet een financiële verantwoordelijkheid voor de instandhouding van de HC's (als plaatsen waar het leed van de oorlog zich heeft voltrokken) maar niet voor de oorlogsmusea. (staatssecretaris vindt onderscheid discutabel).
- OCW verantwoordelijk voor erfgoed / musea. Concreet betekent dit dat de algemene projectsubsidies die via de cultuurfondsen van OCW worden verdeeld ook toegankelijk zijn voor de oorlogsmusea. OCW heeft met circa 30 grote musea een bijzondere financiële band (Rijksmuseum ed) Van de oorlogsmusea is alleen het Joods Cultureel Kwartier een BIS-instelling. De andere oorlogsmusea ontvangen geen instellingssubsidie van OCW.
- Sommige oorlogsmusea ontvangen subsidies van gemeenten en provincies.
- Het VFonds stelt middelen voor de infrastructuur musea maar ook voor projecten/tentoonstellingen ter beschikking.

OCW heeft op 27 maart 2020 een brief verstuurd over steun culturele en creatieve sector (dus nog voor de verlenging van de maatregelen). Daarbij verwijzen ze naar de kabinetsbrede maatregelen, die ook gelden voor musea met een standaard bedrijfsindeling (sbi-code). Daarnaast neemt OCW een aantal coulanccemaatregelen voor de door OCW gefinancierde instellingen (circa 30 musea, de zogenaamde BIS-musea). OCW overlegt nog verder met veld, rijkscultuurfondsen, gemeenten en provincies voor de niet BIS-musea. Signalen uit de cultuursector laten zien dat het om een omvangrijk probleem gaat voor de gehele kunstwereld (zie bijvoorbeeld het artikel in de Volkskrant van 10 april 2020). Enkele dagen geleden werd bekend dat het kabinet 300 miljoen extra uittrekt om het fundament van de culturele sector door de coronacrisis te slepen. Het pakket heeft vooral als doel instellingen te steunen die essentieel zijn voor de sector als geheel (zie Volkskrant 16 april 2020).

Verantwoordelijkheid VWS: uitgangspunten

- a. VWS heeft een bijzonder verantwoordelijkheid voor de HC's, niet alleen vanwege de financiële relatie met deze HC's, maar ook vanuit een jarenlange beleidsverantwoordelijkheid om de plekken waar het leed van de Tweede Wereldoorlog heeft plaatsgevonden, in stand te houden.
- b. Daarnaast is een beleidsprioriteit dat men (in het bijzonder kinderen en jongeren), als de eerste generatie overlevenden wegvalt, moet blijven leren over de Tweede Wereldoorlog. Daarom is gekozen voor een investering in de museale infrastructuur, zodat deze de komende tien jaar 'mee kan' en die vooral jongeren moet aanspreken. Om versnippering in het aanbod te voorkomen en de kwaliteit te bevorderen, adviseerde de commissie Cohen (2015) de samenwerking in de museale oorlogssector te bevorderen. Daartoe financiert VWS de SMH. De instellingen aangesloten bij de SMH hebben meer dan

20.000 bezoekers per jaar en zijn aangesloten bij de landelijke museumvereniging. Vier herinneringscentra zijn direct door VWS eenmalig gesubsidieerd voor bouwkundige aanpassingen (met daarnaast de financiering van de Sophiahof). De overige tien musea, aangesloten bij de SMH kunnen via het Mondriaanfonds bouwkundige aanpassingen of uitbreidingen (in het kader van duurzaamheid) aanvragen. Daarmee toont VWS zich ook verantwoordelijk voor deze musea.

c. Daarnaast zijn er 25 geassocieerde leden van de SMH (kleinere oorlogsmusea) en de overige, circa 30 musea. De beleidsverantwoordelijkheid van VWS, zoals geschetst onder a en b, strekt zich niet uit tot deze oorlogsmusea. Een uitzondering vormt de Anne Frankstichting (geassocieerd lid SMH) die een instellingssubsidie van VWS ontvangt (zie verder onder onderdeel 2).

Knelpunten

Kern van het probleem is dat vanwege de sluiting alle HC's en oorlogsmusea te maken krijgen met forse inkomstenderving. Ook omdat het nog onduidelijk is wanneer weer opengedaan kan worden en op welke manier (anderhalve meter afstand samenleving) en door het wegvallen van toeristen uit het buitenland. Traditioneel is er voorafgaand aan de meidagen een piek in bezoekersaantallen. Vanwege 75 jaar vrijheid zou deze piek nog groter zijn. Daarbij zijn de 10 musea nog sterker afhankelijk van de inkomsten van bezoekers en museumwinkel dan de HC's die immers een subsidie krijgen.

Oplossingsrichtingen

Primair wordt gekeken naar oplossingen binnen de bestaande kaders. Ook is gekeken naar mogelijk extra maatregelen, mocht de nood hoog worden. Deze maatregelen moeten nog verder worden uitgewerkt, indien het MT besluit dat deze maatregelen het onderzoeken waard zijn.

Daarbij is in eerste instantie aangesloten bij de bestaande subsidiestromen (en daarmee bij de eerder genoemde uitgangspunten voor de verantwoordelijkheid van VWS): dus de oplossingen voor de HC's via de subsidierelatie, de oplossingen voor de 10 musea aangesloten bij SMH via het Mondriaanfonds.

Herinneringscentra

Kader	Mogelijke oplossingen	Opmerking
Binnen het subsidiekader	Egalisatiereserve aanspreken Bevoorschotting naar voren halen Eigen bijdrage verlagen HC's die een lening hebben uitstaan (Oranjestad en Westerbork): opschorten de plicht tot terugbetaling naar 2021	Per HC bekijken. Uitgangspunt is het boekjaar (eventuele wijzigingen ten opzichte van de jaarbegroting) Kwijtschelding is waarschijnlijk geen optie omdat dan Financiën verwacht dat wij het geleende bedrag zelf via onze begroting inleveren. Zou wel onderzocht kunnen worden (bijvoorbeeld voor 1 jaar kwijtschelding)
Extra maatregel	Eenmalige extra subsidie voor doorbetalen personeelskosten Mogelijke financiering door middel van kasschuif 2 miljoen 2021 die bestemd waren voor activiteiten platform WOII (dus een ander bestemming). Voorbereidingen bij platform WOII liggen nu helemaal stil. Bijvoorbeeld 1 miljoen naar voren halen (kasschuif). Of onderzoeken van andere mogelijkheid deze middelen te gebruiken, zonder een kasschuif. Andere optie: (deel van) genoemde 2 miljoen pas in 2021 inzetten voor de gevolgen coronacrisis. Dan geen kasschuif nodig.	Deze maatregel zou de gederfde inkomsten moeten opvangen (zonder rechtstreeks deze inkomsten te financieren). Geeft de HC's armslag. Wel waken voor precedentwerking (door de maatregelen in het kader van de corona-crisis is er een situatie van overmacht ontstaan, maar we willen compensatie van financiële instabiliteit vermijden). Daarnaast is er een verschil in financiële stabiliteit tussen de HC's. Geen optie: geld lenen aan HC's (we zijn geen bank).

10 Musea / SMH

Kader	Mogelijke oplossingen	Opmerking
Er is geen directe subsidierelatie, wel via het Mondriaanfonds	De middelen tweede tranche bestemd voor verbouwing musea inzetten voor de gevolgen van de coronacrisis bij deze musea. Andere optie: subsidieregeling MF derde ronde januari 2021. Middelen hiervoor uit 2 miljoen 2021 voor activiteiten platform WOII. Andere optie: nagaan of die musea in de eerste tranche hebben gekregen voor de verbouwing, kunnen worden ingezet voor de gevolgen van de coronacrisis bij deze musea.	Er is een mogelijkheid om een deel van de middelen uit het Mondriaanfonds tweede tranche in te zetten voor liquiditeitsproblemen van de 10 musea. Dit vraagt om verdere uitwerking en aanpassing van de subsidieregeling. N.B. samenhang met verplaatsing tweede tranche naar september 2020 (zie onder 4) <i>Eerste tranche: stand van zaken</i> Het MF is nog steeds bezig met de projecten voor de oproepen: vernieuwende presentaties en onderzoek. De andere vier oproepen: verbouwingen, grass roots, digitalisering en herinrichtingen zijn geschikt. Conform afspraak probeert MF binnen de 7,5 miljoen te blijven voor de eerste tranche. Onderzoek is nog niet geschikt omdat de uurprijs voor de onderzoekers nogal verschilt. Dat wordt nu gelijkgeschakeld. Vernieuwende presentatievormen is fors overvraagd. Men zoekt daar naar een oplossing vooral ook om genoeg middelen beschikbaar te houden voor verbouwingen. In de eerste tranche is voor verbouwingen enige onderbesteding maar de verwachting van MF is dat er nog aanvragen komen. Rol Vfonds: verder overleg met het Vfonds hierover (is nu eerst bezig zelf de balans op te maken over de beschikbare middelen) Goed kunnen uitleggen waarom we wél iets doen voor deze 10 en niet voor de andere oorlogsmusea (geassocieerde leden SMH en overige). Wellicht kan Vfonds een rol spelen voor de andere musea (soort taakverdeling?)

2. Instellingsubsidies

Het gaat om de volgende instellingssubsidies: Stichting Nationale Herdenking 15 augustus 1945, Auschwitz Comité Nederland, Landelijk Steunpunt Gast sprekers, Stichting Gastdocenten WOII Zuidoost-Azië, Anne Frank Stichting, Joods Maatschappelijk Werk, de Basis, Pelita, het Nationaal Comité 4 en 5 mei en NIOD.

Ook gaat het om het Indisch Herinneringscentrum (is wel een HC, maar heeft geen vastgoed) en Stichting Beheer Sophiahof (geen HC, maar wel vastgoed)

Kader	Oplossingsrichtingen	Opmerkingen
Van de Basis een mail ontvangen over de knelpunten: Omzetverlies van 30-45 % (vier maanden). Liquiditeitsprognose: 1 juli as. negatief banksaldo. Ook de Anne Frank Stichting geeft aan een forse inkomstenderving te leiden. Stichting Nationale Herdenking 15 augustus gaat vooralsnog door met de voorbereidingen, go/no go moment: begin juni 2020	Aanpassen bevoorschotting, indien nodig Egalisatiereserve Eigen bijdrage T.a.v de Basis: maandelijks terugbetaling van € 32.000 opschorten voor bepaalde periode	Maatwerk Uitgangspunt is het boekjaar (eventuele wijzigingen ten opzichte van de jaarbegroting) Aan alle instellingen die wij subsidiëren vragen de directe, logisch aan de coronacrisis te wijten gevolgen in kaart te brengen. Het in de markt zetten van de Sophiahof komt stil te liggen. Dus minder middelen die kunnen terugvloeien voor de collectieve erkenning.

3. Projectsubsidies

Kader	Oplossingsrichtingen	Opmerking
Het gaat om diverse projectsubsidies, zowel in het kader van 75 jaar vrijheid als anderszins. Niet (deels) door kunnen gaan van reeds voorbereide activiteiten, het anders uitvoeren van activiteiten dan voorzien, het verplaatsen van activiteiten.	Projecten vragen een (globaal) bijgesteld plan te maken met wat anders gaat, wat later en wanneer nodig verlenging (budgettair neutraal) aan te vragen. Via subsidieportal. Kosten die gemaakt zijn ter voorbereiding van activiteiten die niet kunnen doorgaan, wél vergoeden.	Maatwerk In overleg met DUS-I, zodat er geen stuwmeer in het subsidieportal komt.

4. Subsidieregelingen

Kader	Oplossingsrichtingen	Opmerking
CEWIN en Roma/Sinti Nieuwe rondes starten pas weer in 2021 dus dat hoeft vooralsnog niet tot problemen te leiden. Gaat om de lopende projecten en de rondes in 2020. Mogelijke knelpunten in de uitvoering / vertraging lopende projecten. Projecten CEWIN en Roma Sinti ronde 1 februari 2020 (toekenning loopt op dit moment): vertraging / bijstellen plannen	Lopende projecten: zelfde oplossing als bij de andere projectsubsidies (zie onder 3) Toekenning nieuwe rondes: in subsidietoekenning inbouwen dat corona-maatregelen tot een iets andere opzet / uitvoering (verlenging) kunnen leiden en dat de projecten ons daarover moeten informeren	Maatwerk Projecten Cewin mogen maar drie jaar duren. Verlenging dus beperkt mogelijk (risico) In overleg met DUS-I, zodat er geen stuwmeer in het subsidieportal komt
Mondriaanfonds Eerste tranche is in een vergevorderd stadium van toekenning (8 april was er nog een vergadering) Mogelijke knelpunten in de uitvoering / vertraging in reeds toegekende projecten. Tweede tranche staat gepland voor begin juli. In huidige situatie kan het moeilijker zijn om plannen te maken voor deze tweede tranche	Aan Mondriaanfonds vragen hoe ze omgaan met reeds toegekende projecten uit de eerste tranche die mogelijk vertraging oplopen Verplaatsen tweede tranche naar september 2020	Het verplaatsen van de tweede tranche naar september is een verzoek van SMH. Het Mondriaanfonds staat hier welwillend in. Uitsluitel hierover voor 6 mei aanstaande. N.B. samenhang met mogelijke inzet middelen tweede tranche voor gevolgen coronamaatregelen (zie onder 1)